

((کی لهوه سوود وهردهگری؟))

ئەمە دەربرینیکی لاتینییه (cui prodest)، واتە ((کی لهوه سوود وهردهگری)). کاتی دەستبەجی دەرناکەوی چ کۆمەڵە یان هیژو کەسایەتی سیاسی یان کۆمەڵایەتی بەرگری له پێشنیار یان چارهسەریکی دیاریکراو یا دژەکانیان دەکەن، دەبی هەمیشە ئەم پرسیارە بکری: ((کی لهوه سوود وهردهگری؟)).

زۆر گرنگ نییه بزانی کێ راستەوخۆ بەرگری له سیاسەتیکی دیاریکراو دەکات، چونکە ئەسایەتی سیستیمی سەرمایه‌داری خانەدان و هاوچەرخدا، هەر دەوڵەمەندی، هەمیشە دەتوانی، بۆ بەرگری له تیروانینە جوړبه‌جوړه‌کانی، هەر ژماره‌یه‌کی خاویار له پارێزەر، نووسەر، و تەنانەت پەرله‌مینتار، پروفیسۆر و پیاوانی ئاین و هاوچەشنەکانیان، بۆ خۆی به ((کری بگری))، بیانکری یان بۆ خۆی رابکیشی.

ئیمە له کاتیکی بازرگانیدا دژیین، بۆرژوازی ناسلەمیته‌وه له‌وهی پیکه‌وه بازرگانی به شه‌ره‌ف و وێژدان بکا. ئەزانی وایش هەن، به پالێشتی گەمژەیی یان راهاتنی کوێرانه، بەرگری له تیروانینە باوه‌کانی ناو ژینگەیی بۆرژوازی دیاریکراودا، دەکەن.

نەخیر، له سیاسەتدا زۆر گرنگ نییه بزانی کێ راستەوخۆ بەرگری له تیروانینیکی دیاریکراودا دەکات. گرنگ ئەوهیه بزانی کێ له تیروانین، پێشنیارو چاره‌سەرانه، سوودوهرده‌گری.

بۆ نموونه، ((ئوروپا))، ئەو دەوڵەتانه که ناوی خۆیان یان ناوه، دەوڵەتانی ((شارستانی)) هەل‌دەستن به پێشبرکێی بەریه‌ستی هاروهاژانه له پیناو پرچه‌ککردن و به‌هه‌زاران شیوه، له هه‌زاران رۆژنامه و هه‌زاران سه‌کو هاورو قیژە نیشتمانی‌په‌روه‌ری، رۆشنبیری، نیشتمان، ناشتی، پێشکەوتن دەکەن. هه‌موو ئەو کارانه بۆ بیانووه‌ییانه‌وه‌یه بۆ خه‌رجکردنی نوێی ده‌یان و سه‌دان ملیون رۆبل به‌سه‌ر درووستکردنی چه‌که جوړبه‌جوړه‌کانی کۆمه‌ڵکوژی، بۆمه‌هاوێژو نوێترین مۆدیلی زریپۆش و ئەوانی تر.

ئەو جەماوەری ریزدار! دەمەوی ئەبارە هه‌موو رسته‌کانی ئەو ((نیشتمانی‌په‌روه‌رانه)) بلییم: برۆا به‌و دێرانه نەکەن، باشتریکه برۆانن: کێ سوود له‌وه وهرده‌گری!

پیش ماوه‌یه‌که شه‌رکه‌تی به‌ریتانی به‌ناوبانگ ((نهرمسترونغ و ویتفرس و شه‌ریکه‌کانیان)) راپۆرتی سالانه‌ی خۆی بلاوکرده‌وه. ئەم شه‌رکه‌ته به شیوه‌یه‌کی سه‌ره‌کی که‌رسته‌ی پرچه‌کردنی جوړبه‌جوړ به‌ره‌مه‌ده‌یی. حیسابه‌که‌ی به 877 هه‌زار جوئه‌ی سته‌رلینی دیاریکراوه، ولاته نزیکه‌ی 8 ملیون رۆبل که قازا نجه‌که‌ی ده‌گاته 12 1/2%!! و نزیکه‌ی 900000 رۆبل بۆ سەرمایه‌ی یه‌ده‌ک گواستراوه‌ته‌وه و هه‌روا به‌و شیوه‌یه ...

جا، ئەو ملیونان و ملیاردانه‌ی له کریکاران و جووتیاراندا دزراوه له پیناو پرچه‌کدارکردن بۆ کوی ده‌چەن؟ ئەو قازا نجه‌که‌ی 12 1/2% واتە دووبه‌را به‌رکردنی سەرمایه له ماوه‌ی 8 سال، به‌مه‌رجی ئەم حیسابه‌دا ئاماژه بۆ پاداشته جوړبه‌جوړه‌کانی به‌ریوه‌به‌ران، نه‌کراوه. شه‌رکه‌تی ارمسترونغ له به‌ریتانیا، کروب له ئەلمانیا، کریزو له فه‌رنسا و کوکیل له به‌لژیکا، ئایا ژماره‌ی ئەم جوړه شه‌رکه‌تانه له وه‌لاته ((شارستانی‌په‌ره‌کان)) چه‌نده؟ و هه‌زاران کریار و فرۆشیاره‌کانیان.

جا کێ سوودمه‌ند دەبی له زلکردنی شو‌فینیزم و فره‌بیزی له‌بارە ((نیشتمانی‌په‌روه‌ری))—نیشتمانی‌په‌روه‌ریتی بۆمه‌هاوێژه‌کان—و له‌بارە بەرگری له رۆشنبیری (به‌که‌رسته‌ی قه‌لاچووکردنی رۆشنبیری) و هه‌روه‌ها...!

سه‌لام عه‌بدوڵلا ئیبراهیم

له پراقتا، ژماره‌ی 84، 1912/4/11